

мр Ђорђе Мачар

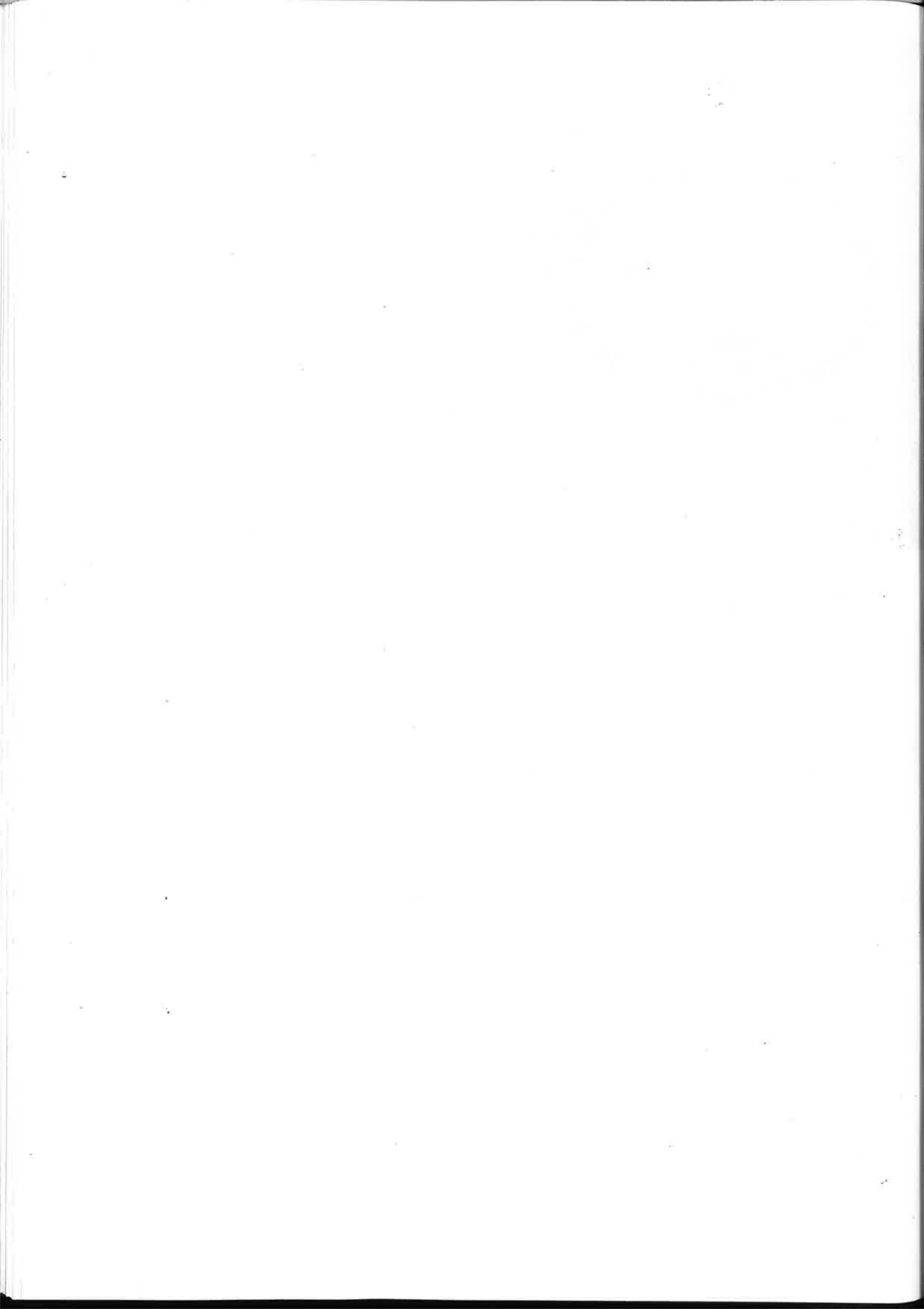
РАЧУНОВОДСТВО КАО ОСНОВА ЗА РЕВИЗИЈУ

Увод |151|

1. Појам и основна обиљежја рачуноводства |151|
2. Рачуноводствени процес |153|
3. Књиговодствени конто и главна књига |153|
4. Рачуноводствене информације |154|
5. Ревизија као претпоставка реалности и објективности финансијских извјештаја |155|
6. Објекат и предмет ревизије |156|
7. Повезаност ревизије са рачуноводством и анализом финансијских извјештаја |157|

Закључак |158|

Литература |158|

Увод

Управљање предузећем је процес свјесног усмјеравања предузећа ка прецизно дефинисаним циљевима који су у функцији општег циља - развој предузећа преко којег се осигурава његов опстанак у условима тржишног окружења. Циљеви предузећа се по правилу разматрају у контексту његове дугорочне оријентације. Да би се ти циљеви могли остварити потребно је дефинисати задатке у краћем року, те утврдити који су то пожељни резултати који омогућавају остварење дугорочних циљева. Процес управљања и одлучивања није могуће замислити без информација. У садашњим условима привређивања који се описују као хаотични и турбулентни, када су промјене веома бројне и врло честе, јасно је да информације имају важно мјесто у процесу управљања. Рачуноводство је најважнији дио укупног рачуноводственог система и већина информација потребних у процесу одлучивања настаје управо у рачуноводству. Рачуноводство је посебно важно јер сагледава стање имовине предузећа, изворе те имовине, прихода, расхода, те финансијског резултата и на тај начин омогућава контролу рада и управљање имовином.

Основни задатак рачуноводства као функције у предузећу јесте прикупљање и обрада података те презентирање тако добијених информација заинтересованим корисницима. У том контексту финансијски извјештаји су завршна фаза рачуноводственог процесирања података. Циљ финансијског извјештавања је информисање заинтересованих корисника.

Вањски корисници финансијских извјештаја захтијевају потврду, која представља поуздану слику предузећа, његовог финансијског положаја и резултата пословања. Великим дијелом та потврда се добија ревизијом финансијских извјештаја. Циљ ревизије финансијских извјештаја је да омогући ревизору да изрази мишљење да ли су финансијски извјештаји по свим битним питањима састављени по идентификационом оквиру финансијског извјештавања и да ли истинито и објективно приказују биланс стања и биланс успеха на одређени дан.

1. Појам и основна обиљежја рачуноводства

Рачуноводство је најзначајнији дио укупног информационог система и већина информација потребних у процесу пословног одлучивања настаје управо у рачуноводству. С тога можемо рећи да је рачуноводство услужна функција функције управљања. Оно у основи процесуира и проучава сирове податке, те их претвара у информације погодне у процесу одлучивања.

Постоји много дефиниција рачуноводства. Оно се може дефинисати као вјештина биљежења, разматрања и интерпретирања у новчаном облику изражених пословних догађаја који су финансијске нарави. За рачуноводство су везане три значајне карактеристике, а то су :

1. прикупљање, обрада и презентирање рачуноводствених информација ;
2. које се односе на пословање предузећа и
3. које су усмјерене заинтересованим корисницима.

Књиговодство као дио рачуноводства, представља на документима засновану, потпуну и континуирану (сталну) евиденцију о стању средстава (имовине) и извора средстава. Због

строге законске формалности књиговодствена евиденција има обиљежја доказног средства, што иначе није случај са другим привредним евиденцијама. Ефекат књиговодствене евиденције јављају се финансијски извјештаји. Поред финансијских извјештаја који су законом прописани, предузеће може прије свега за интерне потребе да истражује и објављује и друге рачуноводствене информације. Финансијски извјештаји су основа за оцјену бонитета, управљања и пословања предузећа у прошлости и подлога за доношење пословних одлука за будућност.

Књиговодство са једне стране суштински повезују и обједињује књиговодствена документа, пословне књиге, финансијске извјештаје у цјелини, а са друге стране, органски је повезан са осталим сегментима или дијеловима, рачуноводственим планирањем, рачуноводственим надзором и рачуноводственом анализом и рачуноводственим информисањем.

Рачуноводствено планирање је синтеза свих парцијалних облика пословног планирања предузећа (прихода, трошкова, капацитета, набавке, производње итд.). Завршни продукти рачуноводственог планирања су рачуноводствени предрачуни (планови) очекиваног стања и пословања предузећа. За предузеће у цјелини конституишу се : планирани биланс стања, планирани биланс успјеха, планирани извјештај о токовима обртних средстава предузећа и извјештај о токовима готовине. Рачуноводствени планови користе се као основа за доношење бројних пословних одлука у предузећу.

Рачуноводствено планирање је повезано са рачуноводственом анализом и усвојени рачуноводствени планови јесу критеријуми за оцјену (анализу) пословања предузећа на бази упоређивања оствареног са планираним величинама.

Рачуноводствена анализа на основу упоређивања података из рачуноводствених обрачуна и пројекција, као и кориштење осталих података из предузећа и његовог окружења, просуђује и објашњава стања и успјешност пословања, утврђује одступања, узроке за та одступања и дефинише посљедице, те нуди сугестије за отклањање негативних кретања. Успостављање анализе не тражи само методолошко усаглашавање и планске обрачуна, него и прилагођавање књиговодствене евиденције потребама праћења плана, што значи да књиговодствено евидентирање и рачуноводствено планирање већ од самог почетка треба да буду изграђени, имајући у виду потребу анализе. Објекат рачуноводствене анализе може бити пословање предузећа у току једне године или више узастопних пословних година.

Рачуноводствена анализа у предузећу мора да има активну управљачку улогу, па у том контексту поред презентовања бројних аналитичких показатеља стања и пословања предузећа, предлаже одређене мјере и поступке у циљу унапређења квалитета пословања предузећа.

Рачуноводствена анализа успоставља информациону подлогу за доношење пословних одлука.

Рачуноводствена контрола брине о исправности и поузданости рачуноводствених података и информација. С тога је подручје контроле усмјерено на контролу докумената (с формалне, рачунске и суштинске исправности). Дио рачуноводствене контроле обавља само рачуноводствено особље, па се на тај начин остварује контрола исправности извршених књижења, јер само провјерени и поуздани подаци и информације могу бити поуздана подлога за даље проучавање пословног процеса, тј. рачуноводствену анализу.

Рачуноводствено извјештавање, као дио рачуноводства, представља пружање рачуноводствених података и информација интерним и екстерним корисницима. За интерне кориснике (органе управљања, органе руковођења и запослене) рачуноводствено извјештавање је неопходно за оцјену пословања предузећа у прошлости, те за доношење пословних одлука у будућности и утврђивање бонитета предузећа у цјелини. За екстерне кориснике (власнике капитала, повериоце, државне органе и статистику), рачуноводствено извјештавање потребно је за

сагледавање финансијског положаја, зарађивачке способности и тренд развоја предузећа. Рачуноводствени подаци и информације потичу из књиговодства, рачуноводног планирања, рачуноводног надзора и рачуноводствене анализе, као дијелова рачуноводства, а презентују се у форми финансијских извјештаја, рачуноводствених обрачуна, предрачуна или планова и бројних аналитичких показатеља.

2. Рачуноводствени процес

Рачуноводствени процес је процес обраде у коме се улазни подаци претварају у излазне информације, тада тај процес обраде података можемо приказати кроз неколико фаза.

Прва фаза обраде података састоји се у прикупљању података о насталим пословним догађајима. Зашто насталим ? Због тога што предмет књиговодствене евиденције јесу само они пословни догађаји који су се догодили. Као потврда настанка пословне трансакције испоставља се одређени документ, тј. исправа на којој је назначено што се догодило, када се догодило, која је вриједност пословне промјене. Књиговодствени документи заправо служе као основа прикупљања података о насталим пословним догађајима.

Након прикупљања података слиједи друга фаза рачуноводног процеса која се састоји у анализи пословних догађаја који настају у готово свим фазама пословања. Књиговодствена евиденција има врло строге услове код одабира које ће пословне догађаје евидентирати, а које не. У основи постоје четири услова који пословни догађаји могу задовољити да би био предметом књиговодствене евиденције. То су сљедећи услови :

1. да је пословни догађај стварно настао ;
2. да се може вриједносно изразити ;
3. да мијења постојеће стање имовине, извора имовине ;
4. да постоји правдајућа исправа којом се доказује настанак промјене.

Након што се утврди да је одређени пословни догађај настао тада слиједи евиденција у пословним књигама. Темелј пословних књига су дневник и главна књига. Главна књига је хронолошка и систематизована и свеобухватна евиденција. То значи да сваки облик имовине, извора имовине, прихода и расхода постоји посебна евиденција.

Када се говори о рачуноводству као темелјном извору информација за управљање потребно је разликовати књиговодствене податке, рачуноводствене податке и рачуноводствене информације. Дакле подаци претходе информацијама, тако и књиговодствени и рачуноводствени подаци претходе рачуноводственим информацијама. Књиговодствени подаци су скуп неутралних чињеница и резултат су прикупљања и синтетизирања обавјести које говоре о већ насталим промјенама. ако су књиговодствени подаци обогаћени и подацима о очекиваним кретањима резултатима анализе и надзора тада се већ говори о рачуноводственим подацима. Према тома врло важна карактеристика рачуноводствених информација је да су оне проблемски усмјерене, тј. усмјерене на рјешавање неког конкретнег проблема. Са аспекта корисника рачуноводствене информације усмјерене су на екстерне или на интерне кориснике.

3. Књиговодствени конто и главна књига

За разлику од дневника који је настао са развојем књиговодства и који полако одумири, јер га савремени развој рачуноводства чини сувишним, главна књига има трајан карактер. Она је најважнија књига двојног књиговодства, па је зато и добила назив главна књига. Главна књига представља систематску евиденцију. На рачунима главне књиге врши се систематизовање рачуноводствених промјена по предмету и његовом карактеру. То је оно што представља суштину главне књиге.

Конто (рачун) представља темељ рачуноводства. Док је број рачуна био мали сви рачуни вођени су појединачно као рачуни главне књиге. Како се временом број конта стално повећавао дошло се на идеју за вођење синтетичких конта.

Значај конта главне књиге огледа се у том што они представљају основне рачуне на темељу којих се може установити стање активе, пасиве, расхода и прихода, тј. цјелокупне имовине предузећа, те се на основу главне књиге састављају одговарајући биланси.

Рачуни (конта) главне књиге воде се на једном од облика рачуна степенасти, по пагини, по фолију, табеларни или комбиновани.

Раније се највише примјењивао облик рачуна по фолију, када су се књиге водиле у слободним листовима највише се користио облик рачуна по пагини, а у посљедње вријеме комбиновани.

Степенасти облик рачуна је настао као одговор на проблем утврђивања салда послје сваке пословне промјене. Износ је лоциран у једну колону, а у колони која јој претходи је ознака за дугује и потражује. Добра страна овог облика рачуна је што је познат салдо послје сваке пословне промјене, а лоша што се не види предмет дугује и потражује.

Облик рачуна по пагини води се на једној страни и има колоне за датум, упис, и износ са двије потколоне + и -.

Фолијарни облик рачуна има изглед двостраног рачуна на једном листу. Стране дугују и потражују су одвојене средњом линијом и налазе се једна према другој. Предност овог облика рачуна је прегледност дуговне и потражне стране.

Комбиновани облик рачуна настао је као комбинација пагинарног и степенастог рачуна. Предност овог облика рачуна је у томе што послје сваке трансакције омогућава увид у промет и салдо и он је због тога постао најзаступљенија форма рачуна у рачуноводству.

4. Рачуноводствене информације

Као корисници рачуноводствених информација јављају се акционари, синдикати, кредитори и државни органи. Акционари рачуноводствене информације користе у вези са одлучивањем о улагањима капитала и процјењивањем могућности за остваривање одређених износа на име дивиденди. Држава данас такође представља активног корисника рачуноводствених информација, предузећа прије свега из фискалних разлога.

У оквиру предузећа рачуноводствене информације служе као средство функционисања, односно постизање постављених циљева. Рачуноводствене информације садржане у финансијским извјештајима имају задатак да задовоље основну функцију информација као дијела знања којим се смањује неизвјесност промјена. Да би послужила као средство и основа за доношење ваљаних одлука, информација мора бити формирана према намени и према кориснику. То значи да информације садржане у свим дијеловима финансијских извјештаја укључујући ту и објављивања уз финансијске извјештаје треба да буду као цјелина у функцији смањења неодређености система предузећа.

Све информације настају интерпретацијом података. Сви подаци који се односе на пословне промјене у оквиру рачуноводственог система могу имати различите нивое, у зависности од тога у којој фази обраде и преноса се те информације налазе. Рачуноводствене информације укључујући и ниво финансијских извјештаја онолико су повезане колико су повезане појаве о којима информације дају обавјештење. Ова констатација јесте и треба да је максимално експлоатисана, посебно у раду ревизора.

Основне карактеристике рачуноводствених информација јесу: тачност, старост, обухватност, прецизност и успоређивост. Тачност подразумева мјеру подудараности информација са

чињеничним стањем и у том контексту могуће је истакнути значење ревизије. Старост је разлика у времену, од тренутка догађаја до тренутка када је информација доступна кориснику. Обухватност мјери ширину информације. Прецизност је прије свега мјера и степен агрегације који треба бити одређен управљачком мјером. Упоредивост претпоставља извјештаје који се презентирају у истом временском интервалу и на исти начин тако да могу да се упоређују.

Рачуноводствена информација је специфичан ресурс. Та специфичност произлази из чињенице да се употребом информације она не троши, и у наредном периоду се може употребљавати. Вредност рачуноводствене информације одређује се најчешће у контексту доношења пословне одлуке. Често је тешко разликовати податак од информације. У процесу обраде подаци се претварају у информацију која се презентира одређеним корисницима. Према томе може се рећи, пут од податка до информације је заправо пут од сировине до готовог производа. Рачуноводствене информације потребне за управљање могу се прибавити из различитих извора. Најчешће се говори о унутрашњим изворима података. Подаци без обзира из ког извора потичу презентирају се у управљачком информационом систему. Ако је добро организован управљачки информациони систем он треба у сваком тренутку дати одговор на следећа питања:

1. каква је информација потребна ?
2. када је информација потребна ?
3. тко је треба ?
4. гдје је потребна ?
5. зашто је потребна ?

Када се говори о информацијама које су потребне у процесу управљања сасвим је јасно да врло важно мјесто припада рачуноводственим информацијама. На темељу рачуноводствених извјештаја омогућава се да се упозна два темељна критерија. При том се често истиче да биланс омогућава познавање сигурности пословања у смислу солвентности предузећа, а извјештај о добити омогућава познавање профитабилности пословања.

Обзиром да је рачуноводство темељ за информације потребне за пословање предузећа, потребно је рећи да сви они који морају промишљати о пословању неког предузећа, а по свом образовању нису рачуновође, морају схватити да то једноставно није могуће без одговарајућих рачуноводствених информација. Према томе они не морају познавати рачуноводствене технике, али морају разумјети рачуноводствену логику. Могло би се слободно рећи да свако тко себе назива пословним човјеком мора задовољити следећа два услова :

- ☐ потребно је разумјети логику књижења
- ☐ потребно је знати и читати и разумјети рачуноводствене извјештаје.

5. Ревизија као претпоставка реалности и објективности финансијских извјештаја

Често се истиче да је тржиште врло објективан инструментариј који не опрашта погрешне пословне одлуке. Свака евентуална пословна одлука има своју цијену која се на тржишту мора платити. Управо због тога да би се избјегле погрешне пословне одлуке, управљање мора бити утемељено на редовним и објективним информацијама. У контексту тих информација потребно је истаћи да важно мјесто припада рачуноводственим информацијама. Истицањем реалности и објективности информације у разматрање се уводи проблематика ревизије. С тим у вези намеће се питање која је заправо улога ревизије у тржишним условима, те ко су корисници финансијских извјештаја. Врло кратко речено улога ревизије састоји се у следећем:

1. заштита интереса власника капитала ;
2. стварање објективне информацијске подлоге за управљање и
3. помоћ у прибављању додатног капитала смањењем ризика улагања.

Према томе, најзначајнији корисници финансијских извјештаја и њихови захтјеви јесу :

- ☐ власници (заштита интереса власника капитала)
- ☐ менаџмент (објективне информације за управљање и одговорност менаџмента за финансијске извјештаје)
- ☐ садашњи и потенцијални кредитори и инвеститори
- ☐ пословни партнери (оцјена бонитета)
- ☐ држава (влада и владине институције)
- ☐ друштво као цјелина тј. јавност (заштита интереса ситних дионичара, те финансијски извјештаји су јавни документи)

У разматрању улоге ревизије у тржишним условима велико је питање због чега нам је потребна ревизија. То су интерни и екстерни разлози. У интерне разлоге истиче се да ревизор треба упозорити шта није у реду с пословањем клијента и његовим рачуноводственим системом и на тај начин створити претпоставке за квалитетније пословање у будућности. У екстерне разлоге који условљавају потребу за ревизијом су :

- ☐ удаљеност
- ☐ сложеност пословања
- ☐ пристрасност и мотиви

Код истицања питања удаљености подразумијева се да су корисници финансијских извјештаја врло често ван предузећа, те немају могућност увида у пословање предузећа. Осим тога у савременим условима када сусрећемо сложеност пословања, коју понекад тешко може оцијенити и врло искусан рачуновођа. Често у пракси корисници информација сами неће моћи да закључе да ли финансијски извјештаји реално и објективно приказују имовину, обавезе, капитал и резултате пословања предузећа. Управо због тога је потребна ревизија. Значење ревизије могуће је посматрати и у контексту пристрасности и мотива менаџмента предузећа. Често је присутан нереалан оптимизам менаџмента који може знатно утицати на "реалност и објективност финансијских извјештаја. Потребна је непристрасна оцјена, тј. ревизија" која ствара повјерење и омогућава корисницима да вјерују у оно што је записано у финансијским извјештајима. Финансијски извјештаји постају финансијски извјештаји у правом смислу те ријечи тек када то својим потписом потврди ревизор. Ревизија штити интересе власника капитала, помаже у прибављању додатног капитала, те осигурава реалне и објективне информације за управљање. Ради тога се често истиче и то да је ревизија важна претпоставка предузетништва.

6. Објекат и предмет ревизије

Објекат ревизије је као и код осталих микроекономских дисциплина, пословање предузећа с тим да је у ревизији нагласак на финансијским извјештајима. Ревизија је систематизован процес прибављања и стварања доказа о економским догађајима с циљем да се испита и оцијени усклађеност између постојећег пословања те финансијских извјештаја са унапред постављеним критеријима. Према томе у поступку ревизије испитују се првенствено рачуноводствене евиденције од стране ревизора. На основу напред наведеног може се закључити да је објекат ревизије пословања предузећа са нагласком на финансијске извјештаје који произлазе из тог пословања. Ово је важно нагласити да су критерији на темељу којих се пресуђује та усклађеност

рачуноводствених начела и стандарда, законски прописи, усвојене рачуноводствене политике, разни интерни стандарди, те разни интерни правилници. Провођење ревизије финансијских извјештаја уобичајено се рјешава законским прописима. Сам поступак оцјене усклађености са унапријед постављеним критеријима спроводи се у складу са ревизорским стандардима те професионалне етике ревизора. Према томе, са аспекта корисника финансијских извјештаја врло је важно да се приликом ревизије користе одговарајући стандарди који осигуравају квалитетно провођење ревизије, јер квалитет рачуноводствених информација битно зависи од примјењених ревизорских стандарда. Због свега овога у ревизорском извјештају обавезно се истиче који стандарди су кориштени приликом ревизије.

У контексту ревизије два су битна питања. Прво је дефинисан критериј помоћу којег се сагледава усклађеност, а друго се своди на дефинисање поступака оцјене тражене усклађености. Ова два питања значајна су без обзира на то о којој се ревизији ради. Међутим, њихово значење је посебно наглашено када се ради о екстерној ревизији финансијских извјештаја.

7. Повезаност ревизије са рачуноводством и анализом финансијских извјештаја

Управљање предузећем је процес свјесног усмјеравања предузећа ка постављеним циљевима који су у функцији општег циља, а то је развој предузећа преко кога се осигурава његов опстанак у условима тржишног окружења. Циљеви предузећа се по правилу разматрају у контексту његове оријентације. Међутим, да би се ти циљеви могли остварити потребно је дефинисати задатке у краћем року те утврдити који су то пожељни резултати који омогућавају остварење дугорочних циљева. Процес управљања и одлучивања није могуће замислити без информација. Рачуноводство је најважнији дио укупног информационог система и већина информација потребних у процесу пословног одлучивања настаје управо у рачуноводству. Рачуноводство је важно јер сагледава стање имовине предузећа, извора те имовине, прихода, расхода, финансијског резултата, те на тај начин омогућава контролу рада и управљање имовином. Уколико се жели управљати пословањем неког предузећа неопходна је одговарајућа информациона подлога. Дио таквих информација настаје у рачуноводству и записан је у финансијским извјештајима. Ревизија осигурава поузданост финансијских извјештаја. Анализом финансијских извјештаја те информације се претварају у сажету и прихватљиву форму за доношење одлука. Према томе, рачуноводство које процесуира финансијске извјештаје, ревизија и анализа међусобно су повезани и условљени.

Ревизија испитује финансијске извјештаје и остале аспекте пословања, те упоређује њихову исправност и објективност. На темељу тог испитивања, затим анализе финансијских извјештаја те осталих информација о предузећу и његовом окружењу, могуће је упознати достигнути степен неостварених могућности развоја предузећа, што је предмет економске анализе пословања, које је управо одређен са аспекта управљања развојем. Анализом су створене претпоставке за управљање, тј. за доношење пословних одлука, до чијег провођења долази у процесу пословања предузећа. Стање и резултати пословања записани су у финансијским и осталим извјештајима, на темељу којих се испитује пословање, тј. обавља ревизија. На тај начин затвара се круг који се уз претпоставку непрестаног пословања предузећа континуирано обнавља.

Из напријед наведеног, могуће је поставити питање гдје се завршава рачуноводство, а гдје почиње ревизија или гдје се завршава ревизија, а почиње анализа. Међутим са аспекта практичног понашања и дјеловања предузећа, те разлике нису ни важне. Наиме, циљ предузећа је добро пословање, а да би било могуће потребно је управљати. Да би се осигурале

квалитетне финансијске информације за управљање, проблематику рачуноводства, ревизије и анализе финансијских извјештаја потребно је разматрати као дијелове јединствене цјелине. Међутим, за добро пословање предузећа није довољно само доносити добре пословне одлуке него је важно да се те одлуке у цјелости проводе.

Закључак

За предузеће као пословни систем може се рећи да је сложен, динамичан, отворен, те да припада сфери друштвених и социјалних категорија.

Динамичност значи да се предузеће непрестано мијења, развија, јер је развој услов за опстанак.

Предузеће је отворен систем. То значи да послује у одређеном окружењу и да постоји утицај окружења на предузеће. Промјене у окружењу дјелују на предузеће, али и предузеће својим пословањем утиче на промјену окружења. У таквим условима предузеће мора јасно дефинисати своје циљеве и то у складу са будућим промјенама. Добро познавање ситуације у окружењу и информисање постаје врло важно у тим околностима.

Процес управљања подразумијева и стварање организационих претпоставки у смислу ефикаснијег провођења одлука за остварење предвиђених резултата и циљева. Процес управљања и одлучивања није могуће замислити без информација. Рачуноводство је најважнији дио укупног информационог система у предузећу, те већина информација потребних у процесу одлучивања настаје управо у рачуноводству. С тога се може рећи да је рачуноводство услужна функција управљања.

Ревизија је системски процес који је планиран, организован и студиозан посао са циљем да се пословне одлуке донесу на бази провјерених информација. Процес ревизије обухвата добијање и процјену евиденција које садрже податке који могу утицати и бити водич за одлуке ревизора, а повезане су са изјавама о економским активностима и догађајима. Када је ревизор ангажован да изврши ревизију он добија финансијске извјештаје на увид као и изјаве и објашњења менаџмента о економским активностима и догађајима. Поред тога ревизија је плански поступак прикупљања и објективне процјене доказа. Овај поступак обухвата упоређивање доказа и информација које ревизор добија.

Из напред наведеног може се закључити да је уска корелација између рачуноводства и ревизије. Рачуноводство припрема финансијске извјештаје, а ревизија користи те извјештаје и прикупља доказе, те упоређује приказане економске активности и догађаје са утврђеним критеријима и са опште прихваћеним рачуноводственим стандардима. То значи да се ревизијом упоређује студија појединих ставки приказаних у билансу стања и билансу успјеха са другим извјештајима и стања на одговарајућим рачуноводственим рачунима.

Литература

1. Милован Станишић, Рачуноводствени информациони систем, Економски факултет Београд, 2000. година;
2. Радиша Радовановић и други, Финансијско рачуноводство, Економски факултет Београд, 1999. година;
3. Турк Иван, Рачуноводствене информације као подлога за доношење пословних одлука, Информатор, Загреб 1971. година;
4. Рачуноводствени стандарди РС 1 и 2, Бања Лука 1999. година;
5. Мирко Андрић, Ревизија, Економски факултет Суботица 1999. година;
6. Терехов АА. Аудит, Финансије и статистика, Москва 2000. година;
7. Стандарди ревизије РС, Бања Лука 2000. година;